

(i) Printed Pages : 4 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

2	5	8	5	2
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	4	0	1
---	---	---	---

Master of Arts (Sociology) 1st Semester
(2125)

SOCIAL STRATIFICATIONS: CONCEPTS & THEORIES

Paper : SOC-R-414 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 80

Note :— Attempt five questions in all selecting at least one question from each unit. Question No. 1 is compulsory.

1. Attempt each in 30-35 words:

(i) Social Stratification

(ii) Hierarchy

(iii) Ethnicity

(iv) Revolution

(v) Gender

(vi) Honour Killing

(vii) Protective Discrimination

(viii) Inequality

(ix) Factors responsible for change in Caste System in India

(x) Race.

2×10=20

UNIT—I

2. What are various elements of Social Stratification? 15

3. Give various dimensions of Social Stratification in brief. 15

UNIT—II

4. Critically examine the Davis and Moore's theory of social stratification. 15
5. What do you understand by Multi-dimensional theory of Max Weber? 15

UNIT—III

6. Throw some light on rapidly emerging middle classes in India. 15
7. Write a note on new middle classes. 15

UNIT—IV

8. Explain how affirmative action has contributed to reducing caste-based inequalities in Indian society. 15
9. What do you understand by resurgence of Caste? Explain it with reference to Khap Panchayats. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— प्रत्येक यूनिट में से कम से कम एक प्रश्न चुनते हुए कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रश्न सं. 1 अनिवार्य है।

1. प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 30-35 शब्दों में दीजिए:
 - (i) सामाजिक स्तरीकरण
 - (ii) पदानुक्रम
 - (iii) जातीयता
 - (iv) क्रांति
 - (v) लिंग
 - (vi) ऑनर किलिंग
 - (vii) सुरक्षात्मक भेदभाव
 - (viii) असमानता

- (ix) भारत में जाति व्यवस्था में परिवर्तन के लिए उत्तरदायी कारक
(x) नरत्न

2×10=20

यूनिट-I

2. सामाजिक स्तरीकरण के विभिन्न तत्व क्या हैं? 15
3. सामाजिक स्तरीकरण के विभिन्न आयामों का संक्षेप में वर्णन कीजिए। 15

यूनिट-II

4. डेविस और मूर के सामाजिक स्तरीकरण के सिद्धांत का आलोचनात्मक परीक्षण कीजिए। 15
5. मैक्स वेबर के बहुआयामी सिद्धांत से आप क्या समझते हैं? 15

यूनिट-III

6. भारत में तेजी से उभरते मध्यम वर्ग पर प्रकाश डालिए। 15
7. नए मध्यम वर्ग पर एक टिप्पणी लिखिए। 15

यूनिट-IV

8. स्पष्ट कीजिए कि भारतीय समाज में जाति-आधारित असमानताओं को कम करने में सकारात्मक कार्रवाई ने किस प्रकार योगदान दिया है। 15
9. जाति के पुनरुत्थान से आप क्या समझते हैं? खाप पंचायतों के संदर्भ में इसकी व्याख्या कीजिए। 15

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣ ਕੇ, ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

1. ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ :
- (i) ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰੀਕਰਨ
(ii) ਪਦ-ਅਨੁਕ੍ਰਮ

- (iii) ਨਸਲੀਤਾ
- (iv) ਕ੍ਰਾਂਤੀ
- (v) ਲਿੰਗਕ
- (vi) ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਕਤਲ
- (vii) ਸੁਰੱਖਿਆਤਮਕ ਵਿਤਕਰਾ
- (viii) ਅਸਮਾਨਤਾ
- (ix) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕ
- (x) ਨਸਲ। 2×10=20

ਯੂਨਿਟ-I

- 2. ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰੀਕਰਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੱਤ ਕੀ ਹਨ? 15
- 3. ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰੀਕਰਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-II

- 4. ਡੇਵਿਸ ਅਤੇ ਮੂਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰੀਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15
- 5. ਮੈਕਸ ਵੇਬਰ ਦੇ ਬਹੁ-ਆਯਾਮੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? 15

ਯੂਨਿਟ-III

- 6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਮੱਧ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਓ। 15
- 7. ਨਵੇਂ ਮੱਧ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

- 8. ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਾਤ-ਅਧਾਰਤ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। 15
- 9. ਜਾਤ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਉਥਾਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਖਾਪ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15